

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО:

ОЦІНКА РИЗИКІВ

**ТЕРМІНОВИЙ ЗАБОРОННИЙ/
ОБМЕЖУВАЛЬНИЙ ПРИПИСИ**
у запитаннях та відповідях

ГО «Центр «Жіночі перспективи»

Що таке домашнє насильство?

Домашнє насильство не є «приватною справою», яку не слід «виносити з дому», а є грубим порушенням прав людини.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» таке насильство буває **фізичним, сексуальним, психологічним та економічним**.

Погрози вчинення домашнього насильства будь-якої форми також вважаються насильством.

Дитина, яка безпосередньо не зазнала домашнього насильства, але стала **свідком** (очевидцем) насильства щодо іншої особи (наприклад, своєї матері), також є постраждалою.

Яким буває фізичне насильство?

Фізичне насильство, тобто навмисне завдання фізичної шкоди іншій людині, включає:

- **ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання;**
- **нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості** (в т. ч. використовуючи зброю, ножі чи інші предмети);
- **незаконне позбавлення волі** (як-от замикання в кімнаті);
- **залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані** (наприклад, свідома відмова надати хворому ліки);
- **заподіяння смерті;**
- **вчинення інших правопорушень насильницького характеру** (як-от примус вживати алкоголь, наркотики через обман чи застосування сили).

Яким буває сексуальне насильство?

Будь-яке сексуальне насильство (також між подружжям) є злочином та включає:

- діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди, в т. ч. зґвалтування (вагінальне, анальне чи оральне проникнення в тіло з використанням геніталій чи сторонніх предметів); примусові пестоші;
- примушування до перегляду порнографії, актів онанізму, демонстрація статевого акту тощо;
- такі самі діяння стосовно дитини (до 16 років) незалежно від її згоди або в присутності дитини;
- примушування до акту сексуального характеру з третьою особою;
- а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи (як-от використання важелів економічного чи психологічного впливу, щоб примусити жертву до статевого акту).

Яким буває психологічне насильство?

Психологічне насильство, тобто використання переваги, щоб принизити та знецінити іншого члена сім'ї, включає:

- словесні образи, погрози (у тому числі щодо третіх осіб);
- приниження, переслідування, залякування;
- знецінення людини, контроль над її життям (в т. ч. через прочитання особистої пошти і повідомлень у соцмережах);
- ігнорування як спосіб «покарання»;
- діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи (заборона висловлювати свою думку, вільно пересуватися та спілкуватися з іншими);
- контроль у репродуктивній сфері (як-от заборона вдаватися до методів контрацепції).

Такі діяння вважаються насильством, якщо вони викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Яким буває економічне насильство?

Економічне насильство включає:

- умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними;
- контроль над фінансами іншої людини;
- залишення без догляду чи піклування;
- перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації;
- заборону працювати, примушування до праці;
- заборону навчатися;
- та інші правопорушення економічного характеру (як-от примушування до заняття проституцією, жебрацтвом, крадіжками).

Економічне насильство часто важко припинити, оскільки жертва може бути цілковито позбавлена ресурсів для самостійного життя і залежна від допомоги сторонніх.

Хто може вчиняти домашнє насильство?

Коло осіб, щодо яких застосовується законодавство про домашнє насильство, є досить широким та не залежить від того, проживають такі особи разом чи окремо.

Зокрема, домашнє насильство буває між (колишнім) подружжям; нареченими; особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою; особами, які мають спільну дитину (дітей); батьками (мати, батьком) і дитиною (дітьми); дідом (бабою) та онуком (онукою); вітчимом (мачухою) та пасинком (падчеркою); рідними братами і сестрами тощо.

Цей перелік не є вичерпним. Повний перелік осіб визначено у ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Як оцінити чи є ризик продовження насильства та настання тяжких наслідків для постраждалих?

Для того, щоб оцінити серйозність ситуації та ризик того, що кривдник буде продовжувати вчиняти насильство, можна скористатися питаннями Форми оцінки ризиків, які застосовує поліція.

У Формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства є 27 запитань:

- 1 Чи кривдник колись погрожував застосувати та/або застосовував зброю або інші предмети, які можуть спричинити шкоду життю та здоров'ю постраждалої особи та/або її дітям?
- 2 Чи кривдник погрожував вбити постраждалу особу та/або її дітей?
- 3 Чи допускає постраждала особа, що кривдник може спробувати вбити постраждалу особу та/або її дітей?
- 4 Чи кривдник коли-небудь душив постраждалу особу, або передавлював їй горло, або намагався це зробити?
- 5 Чи кривдник застосовував раніше фізичне насильство, яке мало наслідки спричинення середнього та/або тяжкого ступеня тілесних ушкоджень?
- 6 Чи застосовувався протягом останнього року до кривдника терміновий заборонний припис?
- 7 Чи кривдник має зброю та/або може її легко дістати і застосувати?
- 8 Чи кривдник схильний до сильних та/або постійних ревнощів та чи контролює більшу частину повсякденного життя постраждалої особи?
- 9 Чи висловлював кривдник наміри та/або намагався вчинити самогубство?
- 10 Чи кривдник залякував, переслідував або погрожував постраждалій особі та/або її дітям?
- 11 Чи здійснював кривдник напади на постраждалу особу та/або її дітей за межами домашнього середовища?
- 12 Чи утримував кривдник постраждалу особу та/або її дітей проти її волі в певному місці або будь-яким іншим чином обмежував свободу, у тому числі свободу в спілкуванні?
- 13 Чи вплинула поведінка кривдника на безпеку постраждалої особи та/або безпеку її дітей?
- 14 Чи кривдник має алкогольну залежність або зловживає алкогольними напоями?
- 15 Чи кривдник має наркотичну залежність або зловживає наркотичними речовинами?
- 16 Чи кривдник коли-небудь погрожував вбити, вбив або завдавав навмисно шкоди домашній та/або іншій тварині?
- 17 Чи кривдник вчиняв щодо постраждалої особи фізичне та/або сексуальне насильство, коли вона була вагітна або з новонародженою дитиною / немовлям?
- 18 Чи кривдник має фінансові проблеми?
- 19 Чи є постраждала особа та/або її діти економічно залежною(ними) від кривдника?
- 20 Чи були випадки після одруження або проживання разом, коли кривдник покидав на тривалий час (не менше ніж на 10 діб) сім'ю без причини та без надання пояснень?
- 21 Чи є у постраждалої особи дитина/діти від іншого шлюбу, про яких кривдник знає та/або нещодавно дізнався?
- 22 Чи перебуває сім'я постраждалої особи під соціальним супроводом?
- 23 Чи видавав суд кривднику обмежувальний припис?
- 24 У разі видачі кривднику обмежувального припису, чи порушував він заходи тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених таким приписом?
- 25 Чи відомо постраждалій особі про притягнення кривдника до кримінальної відповідальності за вбивство, спричинення тілесних ушкоджень, зґвалтування та/або інші злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи? (якщо так, необхідне виділити або підкреслити)
- 26 Чи кривдник виганяв постраждалу особу та/або її дітей з місця проживання та/або погрожував здійснити такі дії?
- 27 Чи є щось додаткове, що змушує постраждалу особу турбуватися про її безпеку?

Важливо повідомити поліцію про всі випадки, які підпадають під питання Форми оцінки ризиків, навіть якщо ці події відбулися давно.

Як притягнути кривдника до відповідальності за скоєне ним насильство?

Для притягнення кривдника до відповідальності необхідно **повідомляти поліцію** навіть про одиничний випадок образ, погроз, побоїв чи інших проявів насильства за номером **102**. На виклик можуть прийти як звичайні працівники поліції, так і спеціальна мобільна група з протидії домашньому насильству «ПОЛІНА». Необхідно подати заяву, та за наявності підстав просити про винесення термінового заборонного припису.

Заяву про вчинення домашнього насильства також можна подати (особисто чи поштою) до районного відділу поліції, де вказати дату, час, місце вчинення насильства та описати сам епізод насильства.

Після того, як кривдника **двічі** притягнуть до **адміністративної** відповідальності за домашнє насильство (стаття 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення), наступного разу можна ставити питання про притягнення його вже до **кримінальної** відповідальності за систематичне вчинення насильства (стаття 126-1 Кримінального кодексу України).

Окрім цього, поліція та суд можуть застосувати щодо кривдника спеціальні засоби захисту: **терміновий заборонний припис та обмежувальний припис**. Детальніше про них – далі.

ТЕРМІНОВИЙ ЗАБОРОННИЙ ПРИПИС

Що таке терміновий заборонний припис?

Терміновий заборонний припис - спеціальний захід протидії домашньому насильству, який працівник поліції виносить строком **до 10 діб**. Такий припис може:

- зобов'язати кривдника залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборонити кривднику входити та перебувати в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборонити кривднику в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Працівники поліції можуть вжити заходи примусу для виселення кривдника, якщо він відмовляється добровільно залишити місце проживання постраждалої особи. **Терміновий заборонний припис можна застосувати, навіть якщо житло належить кривднику на праві власності.**

За яких умов поліція виносить терміновий заборонний припис?

Поліція вирішує, чи є необхідність винести терміновий заборонний припис, на підставі **Форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства**. Чим більше відповідей «Так» на запитання цієї Форми, тим більший рівень небезпеки, у якій перебуває постраждала особа, і тим ймовірніше, що поліція винесе терміновий заборонний припис.

Якщо є принаймні **дві** відповіді «Так» на запитання з **№ 1-6** форми оцінки ризиків, це автоматично свідчить про **високий рівень небезпеки**. У разі високого рівня небезпеки працівник поліції **обов'язково** виносить терміновий заборонний припис щодо кривдника.

Однак навіть якщо відповідей «Так» небагато, рівень небезпеки середній чи низький (або якщо постраждала не надала жодної відповіді), ситуація все ж може бути оцінена як небезпечна і тоді працівник поліції на свій розсуд виносить терміновий заборонний припис.

Чи є більш тривалий засіб захисту від домашнього насильства?

Так, районний суд може винести **обмежувальний припис** стосовно кривдника строком до **6 місяців**. Такий припис суд може згодом продовжити ще на 6 місяців.

За яких умов суд виносить обмежувальний припис?

Подібно до термінового заборонного припису, суд виносить обмежувальний припис на підставі оцінки ризиків, якщо виявлено вірогідність продовження чи повторного вчинення домашнього насильства.

Додатковими доказами можуть бути попередні рішення суду про притягнення кривдника до адміністративної відповідальності, вирoki суду, терміновий заборонний припис, винесений поліцією.

Які заходи може передбачати обмежувальний припис?

Обмежувальний припис визначає один чи декілька таких заходів щодо кривдника:

- 1 **заборона перебувати в місці спільного проживання** (перебування) з постраждалою особою;
- 2 **усунення перешкод у користуванні майном**, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- 3 **обмеження спілкування з постраждалою дитиною**;
- 4 **заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання** (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;
- 5 **заборона особисто і через третіх осіб розшукувати** постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

- 6 **заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.**

Подібно до термінового заборонного припису, **не має значення, кому належить житло**, щодо якого застосовуватимуть обмежувальний припис.

Безпека понад усе!

Терміновий заборонний та обмежувальний приписи дозволяють постраждалій особі залишатися в себе вдома, у знайомому оточенні – в той час як кривднику забороняють там перебувати. Проте, ці заходи не можуть повністю виключити ризик насильства. Так, **кривдник часто стає ще більш агресивним під час спроб жертви відокремитись.**

Якщо ситуація критична, постраждалій особі може знадобитися сховок у безпечному місці (наприклад, у притулку), навіть якщо щодо кривдника було винесено припис. В будь-якому разі слід заздалегідь потурбуватися про свою безпеку та заручитись підтримкою близьких осіб та організацій, які надають допомогу постраждалим.

Національна поліція України

102

Національна «гаряча лінія» з питань запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та ґендерній дискримінації

0 800 500 335
116 123 (з мобільного)

Всеукраїнська гаряча лінія правової допомоги

0 800 213 103

Львівські місцеві центри безоплатної правової допомоги

вул. Винниченка, 30

(032) 255 65 71
(032) 255 36 65

вул. Генерала Чупринки, 71

(032) 237 10 89

Львівський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

вул. Театральна, 10

(032) 254 61 28
254 61 30

Львівський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

вул. Чайковського, 17

(032) 261 09 42

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР «ЖІНОЧІ ПЕРСПЕКТИВИ»»

Безкоштовні юридичні та психологічні
консультації/
складання процесуальних документів/
представництво у суді

Адреса: м. Львів, 79070
просп. Червоної Калини, 36, офіс 315

моб. тел. **+380 67 674 07 70**
тел./факс (032) 295 50 60

e-mail: women@women.lviv.ua
веб-сайт: www.women.lviv.ua

Ці матеріали повністю або частково фінансуються Швецією та Квінна тіль Квінна. Швеція та Квінна тіль Квінна не обов'язково підтримують викладені думки. Відповідальність за зміст несе Центр «Жіночі перспективи»

2019 p.